

השיעור השבועי

גיליון מס' 537

הרב המקריא: הרד"ג משה יוסף ארדי שליט"א
רב העיר גבעתיים

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבתי"כ היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויים רבים. מסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	ידועלים
19:11	18:26	17:35	חל אביב
19:08	18:25	17:33	חיעה
19:09	18:26	17:34	באר שבט

ויקרא | ג' ניסן תשפ"ו

כתב וערך השיעור:

הרב דכיר פרץ שליט"א

הלכות פסח - ב

קמחא דפסחא. קבלת הוראות מרן הש"ע אפילו נגד אלף פוסקים. אין להחמיר נגד מרן. שו"ת בשמים ראש מזויף. לא להתחבר למשכילים. הבדלי המנהגים בין ספרדים לאשכנזים בפסח. אורז קטניות ופירות יבשים בפסח. תרופות בפסח. מצה שרויה. מצה עשירה. תרופות בפסח. כלי זכוכית

יד עזרא ושולמית! יזכו כולם לברכה והצלחה, זכות מצות הצדקה תגן על כולם אלף המגן, אריכות ימים ושנים.

בביתו ובחומותיו

ב. בספר זכור לאברהם (ריש הלכות פסח) לרבי אברהם אלקלעי - היה לפני כ-250 שנה בסאלוניקי - כתב דבר מעניין, שהספרדים לענין הלכות פסח הרי הם כמו אשכנזים, לא במבטא או בנוסח התפלה... אלא בכל מיני חומרות בהלכות הפסח. והעתיקו הכף החיים (סימן תמו ס"ק עו, ועוד) וכתב, שכן המנהג עתה בין הספרדים בכמה מקומות, להורות בדיני פסח ככל החומרות שכתב מור"ם בהג"ה, חוץ מאיזה פרטים שיש שנהגים להקל, כמו באורז וכדומה. אולם מרן האבא בספריו (יב"ח ח"ד ח"א ח"א ס"י מא אות ו, וח"ט ח"א ח"א ס"י צא על ח"ט אות ה, חו"ע פסח עמ' קי, ועוד) הביא דברי החיד"א במחזיק ברכה (סימן תסו סק"ה), דאף שהרוצה להחמיר על עצמו בעניני פסח רשאי ואין בזה משום יוהרא, כי הכל יודעים שבפסח רבים מחמירים לעצמם בגדרות וסייגים רבים, מכל מקום את צנועים חכמה להחמיר אך ורק בביתו ובחומותיו, ויהי שלא לגלות מסתוריו לאחרים, אבל אם הגיע להוראה יורה על פי הדין דוקא. ע"כ. וכך כתב גם בספרו ברכי יוסף (יורה דעה סימן שלא ס"ק ב).

הוראה לרבים

ג. יש לכאורה כמו סתירה בדברי החיד"א, כי בברכי יוסף חלק חושן משפט (סי' בה סק"ו) כתב, שאנו בני ארץ ישראל נגררים אחר הוראות מרן, אם לא שיהיה לחומר א ש"ראוי" לחוש להחמיר, ומכל מקום אין למחות ח"ו במי שעושה כפסק מרן. ומשמע שלכתחילה יש להחמיר אפילו נגד מרן. בא הראשון לציון הגאון יוסף חזן בספרו חקרי לב (ח"ו מהדורא בתרא דף קפ סוף ע"ג) - לפני קרוב ל-200 שנה, אבי אמו של רבי חיים פלאגי - ומבאר, שאדם פרטי אם ירצה יחמיר בצנעא, אבל מורה הוראה בשיעור ברבים יפסוק כפי הדין דוקא, ואינו רשאי להורות להחמיר נגד מרן. וכן דיין הקבוע אינו רשאי להורות אפי' להחמיר נגד דעת מרן, שהרי במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים וכו'.² גם אב"ד אלכסנדריה הגאון רבי אליהו חזן

שיש לו בנים וגם חתנים תלמידי חכמים, חתנו הוא הרב ישראל מאיר ביטון רבה של חדרה, וגם בנו הרב משה. כשנפטר הרב ע"ה הלכתי לנחם, ואמרתי לרבי משה, "תחת אבותיך יהיו בניך" (תהלים מה, יז), כפי הפסק ביביע אומר חלק י"א (הח"ו ס"י כו), וכך פעלנו בכמה ערים, בת ים, חדרה, ראש העין, ועוד. ב"ה שזכה ונבחר עכשיו להיות רב העיר גבעתיים, הוא רב ראשי יחידי, ואף אחד לא מפרעי לו לעשות הכל כדעת מרן הש"ע, בכשרות ובנישואין ועוד. הוא ישב שנים כבולל והיה עסוק רק בתורה בלי שום פוליטיקה, כיהן כראש כולל לדיינות, וישב על התורה ועל העבודה, כי לו נאה כי לו יאה. אני מברך אותו שיעציל, יעשה עוד כהנה וכהנה, יגדיל תורה ויאדיר.

² הפלא שהרב יעקב חיים סופר מצוין כמה פעמים למר זקנו הכף החיים (סימן קנח ס"ק בה) שכתב, שמי שיש לו נשמה גבוהה הוא מחמיר, וכי שיש לו נשמה פגומה ח"ו הוא מיקל, ולכן בכל דבר שיש מחלוקת ואפילו במילתא דרבנן ובכמה ספיקות תמיד הוא מחמיר. אבל במחילה מכבודו זו לא ההבנה בדברי הכף החיים, וכי לכך התכוון! אטו בית הלל שבדרך כלל הקילו יותר מבית שמאי נשמתם היתה פגומה ח"ו? אטו מרן

¹ קודם כל אני רוצה לחזק את הציבור בתקופה זו של המלחמה באיראן, להתחזק באמונה ובטחון ובלימוד התורה, ולדעת שהכל מאתו יתברך, אמנם חייבים לעשות השתדלות ובעת האזעקה חייבים ללכת למקום מוגן, אבל עם כל ההשתדלות צריכים לדעת שלכל כדור יש כתובת, ורק צריך להתחזק בלימוד התורה ולהרבות בתפלות. וכעת הזמן ללמוד הלכות פסח בבית יוסף שלחן ערוך ונושאי כליו.

קמחא דפסחא

א. בקשר לקמחא דפסחא, כולם יודעים על מעלת המצוה החשובה הזו המובאת בראשונים וברמ"א (סי' תכט ס"א), לעזור לעניים כדי לקיים את החג, יש הרבה הוצאות, ביגוד ואכילה ושתייה, ואם לא עכשיו אימתי. אמרו במדרש קהלת (פרשה יא) אם ביקשת לעשות צדקה עשה עם עמלי תורה, לכן קודם כל יש לדאוג לאברכים היקרים, בפרט שיש להם משפחות מרובות ילדים, וקשה להם מאוד לפרנס את הבית כמה שמקבלים מעט מהכולל. אם היו ראשי השלטון שלנו מבינים את ערך בני התורה שיושבים ועוסקים בתורה, היו מעטרים אותם בזהובים, לא עוצרים אותם כל שני וחמישי בבית סוהר יחד עם סוהרות, ולצערנו במקום להוסיף להם מקצצים בתקציבים, לכן זה הזמן לעזור להם בהוצאות החג. תדעו שאם כיפת ברזל מצליחה, אם טיל חץ מצליח, זה ניסים ונפלאות מאתו יתברך, וזה בא בזכות ריבוי התורה ב"ה שיש בארץ. יש בארץ הרבה תורה, חוץ מהישיבות וכוללים, יש בעלי בתים שלומדים בבוקר ובערב ועוסקים בהלכה. "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן ירוץ" (שמות א, יב). וצריכים להאמין שבזכות התורה שלומדים, הצבא מצליח. כבר כמה ימים שאנחנו אומרים בתפלה "אבינו מלכנו" להצלחת החיילים, אנחנו דואגים להם ואוהבים אותם וזו אהבת ישראל האמיתית לדאוג גם לחיילים שמפעילים את כיפת הברזל, התורה מחזיקה את העולם, ובזכותה כל הניסים שנעשים לנו, מי היה מאמין שיהיו ניסים כאלו [ואמר אחד מהמפקדים הגדולים של כיפת ברזל, שאין לו הסבר כיצד הם מצליחים ליירט כל כך הרבה טילים, ולמרות שאינו שומר תורה ומצוות אמר, שכל ספק זו עזרה שמימית, בזכות לומדי התורה שבארץ ישראל]. לכן עכשיו הזמן לעזור לאברכים ולחלק קמחא דפסחא, כגון על ידי ארגון

¹ מדברי הרב משה יוסף ארדי שליט"א: זכה דורנו שלא השבית ה' גואל מעם ישראל, וזכינו להנהגה המופתית והמופלאה של מרן הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף, שה' יאריך ימיו ושנותיו לעד, אשר לא נח לרגע, מכתת רגליו כדרך אביו הקדוש מרן היביע אומר, שהיה מכתת רגליו דואג לעם ישראל. ולא בכדי זכה מרן שליט"א ששמעתתיה מתבדרין בי מדרשא, וגם אצלנו כבולל "רב פעלים" בחדרה, בסוף כל סוגיא תמיד פותחים ילקוט יוסף, וזה הפסק הסופי. כל השיעורים לבעלי בתים נוסרים מהספר ילקוט יוסף, וגם התלמידי חכמים כשגומרים סוגיא בעומק ובעיון, רואים בילקוט יוסף את הברקות והקישורים הנפלאים, עד ההלכה למעשה. יתן ה' למרן אורך ימים ושנים, ימשיך להנהיג את דורנו, ונזכה לכל הישועות בכלל ובפרט.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לרב הגדול מעוז ומגדול הרב משה יוסף ארדי ה' ישמררו ויחיהו, בנו של הרב פנחס ארדי ע"ה רב העיר גבעתיים כארבעים שנה, אנחנו הכרנו אותו, אני זוכר שנבחר לרב העיר, ומאז ומתמיד היה מתבטל למרן זצ"ל, כמה פעמים ראיתי אותו לפני עשרות שנים מגיע לביתו של מרן, באיזו התבטלות, וזכה

בשו"ת תעלומות לב (ח"ב סימן ה"ד סוף ע"ג) חיזק את דברי החקרי לב והסכים אתו. וזכו לכיון למה שכתב רבי אברהם כלפון בספרו לקט הקציר (סימן לב סעיף כז), שבשנת תקס"ד פגש בליוורנו את החיד"א ושאל אותו על פתגמא דנא, וענה לו החיד"א פה אל פה: אני נוהג כמו שכתב מרן ז"ל, וזאת במקומות שהאר"י החי מחמיר שאני נוהג כדבריו, וגם בזה אינו אלא לעצמי, אבל לאחרים אינני מורה אלא כדעת מרן השלחן ערוך.

אפילו נגד אלף פוסקים

ד. הגאון רבי יעקב בן צור מגדולי רבני מרוקו, נולד לפני כ-350 שנה, כתב בשו"ת משפט וצדקה ביעקב (ח"ב סי' ה), שאחר שנתפשט בעולם חיבור השלחן ערוך, שוב אין לנו אלא פסקיו, בכל אשר יאמר כי הוא זה, ואפילו נגד "אלף פוסקים". וכתב בלשון גוזמא, כי אין אלף פוסקים שיחלקו על מרן, אבל בא להראות את כוחו של מרן. היה חכם אחד מבני ברק ע"ה שאמר בשיעור ברבים, מה זאת אומרת שעושים כמו מרן אפילו נגד אלף פוסקים, וכי עובדים את מרן או את הקב"ה? ודיבר בזלזול, וכיוון כלפי מרן זצ"ל. אבל לא הבין שזו לשון גוזמא, וגם בשו"ת רב פעלים (ח"ב חיד"ד סי' ז) כתב, שאפילו "מאה אחרונים" חולקים על פסק מרן הש"ע, אין אנו שומעים להם אפילו במקום הפסד מרובה, כי אנו מחוייבים ללכת אחרי הוראות מרן מכח הקבלה שקיבלנו. והאמת שגם מאה חולקים לא מצאנו, אבל באו להראות תוקף קבלת הוראות מרן. גם הגאון רבי שאול ישועה אביטבול - נולד לפני כ-280 שנה במרוקו - כתב בשו"ת אבני שיש ח"ב (סי' קי"ד ד"ה מפתח), דאנן בדין כבר קיבלנו הוראות מרן בכל דיני התורה "בין להקל בין להחמיר", ובדורות האחרונים קיבלו פסק מרן אפילו נגד אלף פוסקים. כך כתב במרוקו, וכל שכן בארץ ישראל אתרא דמרן שהולכים אחר הוראותיו.

ראשון לציון הנה הנם

ה. הראשון לציון הראשון לפני כ-350 שנה, הגאון רבי משה גלאנטי - נכדו של רבי משה גלאנטי שהיה בדורו של מרן הב"י - כותב שבכל ארץ ישראל, ובכל ערי המזרח, קיבלו עליהם ועל זרעם הוראות מרן רבינו יוסף קארו זצ"ל, ואף המוחזק בממון אינו יכול לטעון קים לי כהפוסקים החולקים על השלחן ערוך. הביאו נכדו הרב המנ"ח בשו"ת הלק"ט (סי' קפב). גם הראשון לציון הגאון רבי יעקב ישראל אלגאזי (בתשו"ת ה) - היה לפני כ-300 שנה - כתב: פה עיה"ק ירושלים וגלילותיה אתריה דמרן הוא, ואנו נוהגים לפסוק ככל הוראותיו "בין להקל" ובין להחמיר. גם הראשון לציון רבי מרדכי יוסף משה מיוחס - היה לפני כ-270 שנה - בשו"ת שער המים (סי' ט) כתב, שמרן נסמך ממאתים רבנים, ובספרו ברכות מים (דף ע"ב) כתב, לדרידן דפסקינן כמרן "בין להקל" בין להחמיר. וכן כתב הראשון לציון רבי יוסף חזן בחקרי לב (א"ח סי' צו, וסי' קצח, והובא לעיל אות ז). גם נכדו רבי חיים פלאגי בשו"ת חיים ביד (סי' קח) כתב, והנה גלוי וידוע ומפורסם בכל העולם כי כל חכמי ספרד ורבני צרפת קיימו וקיבלו עליהם ועל זרעם לפסוק הדין בכל מקום כדברי רבינו יוסף קארו ז"ל, ואע"פ שיחלקו עליו כל האחרונים. גם בנו הגאון רבי אברהם פלאגי כתב כך בספרו אברהם אזכור (מערכת א אות צא דס"ב).

להקת פוסקים

ו. וכן כתב הגאון רבי שלמה לניאדו - היה לפני כ-300 שנה, אב"ד ארם צובא - בשו"ת בית דינו של שלמה (תאו"ח ר"ס ד), דאנן בתריה דמרן אזלינן ככל חוקותיו וככל משפטיו, בין להקל ובין להחמיר, ואין להביא ראייה מן החולקים עליו. וכתב מהר"י פראגי" (נט, ד"ד רע"א) - היה לפני כ-280 שנה, אב"ד באלכסנדריה שהיתה עיר של חכמים וסופרים והיו שם הרבה יהודים - שבמקום שיש מרא דאתרא שלימדם תורה ונהגו לסמוך עליו - הרמב"ם וכן מרן השלחן ערוך - דבריו הוקבעו עליהם כהלכה למשה מסיני שאין בה מחלוקת, והזו מדבריו "אפילו להחמיר", הרי הוא כאילו זו מדברי תורה ומזלזל בכבוד רבו. וכתב (בסי' נו ד"ה ואנו) שאנו אין לנו אלא דברי רבינו הגדול מורינו הרב רבי יוסף קארו ז"ל דנימוקו עמו. וכתב עוד (בסי' סא ד"ה וזה לשון), שמורינו הרב רבי יוסף קארו קיבלו דעתו כל גלילות ישראל. ע"כ.

השלחן ערוך שכל בית ישראל נשען עליו, וקיבלנו הוראותיו, שדרך כלל היקל יותר מהרמ"א היתה נשמתו פגומה ח"ו? אלו דברי הבל. ומי שיש לו כח עיון בלי נגיעות יראה שכוונתו, שאם שואלים אדם שאלה בהלכה והוא לא עוסק בסוגיא, לא קרא ולא שנה, ובכל דבר אומר 'מותרים לכם מותרים לכם' בקלות דעת, זה נשמה פגומה, אבל אדם שיש לו נשמה גבוהה כל עוד שלא יברר את ההלכה הוא מפחד ואומר: אני לא יודע, צריך לעיין, והיה אם מצא שמוותר - מותר, ואם אסור - אסור. זה ההסבר בדברי קף החיים.

³ כל הראשונים לציון שהזכרתי היו גדולי עולם, בעבר כשהיו בוחרים ראש"ל היו הרבנים מתאספים ורק רבנים היו בוחרים, הם מבינים מי גדול בתורה, והיו שנים או שלשה יצגו ציבור. אבל מאז קום המדינה יש בגוף הבורח עשרות עשרות שאינם שומרי תורה ומצוות, וצריך הרבה מאמץ וס"ד שיצא רב טוב... עם כל הכבוד לכל אחד

גם רבי אברהם ענתבי - היה לפני כ-250 שנה, רבה של חאלב - כתב בשו"ת מר ואהלות (חאה"ע סימן ב ד"ה ואם כן) ובספר חכמה ומוסר (דרך חקיק אות צג), שאנו קיבלנו הוראות מרן בכל הלכותיו, בין להקל בין להחמיר, בין להחזיק בין להוציא, ומוציאים מיד המוחזק על פי הוראותיו. וכתב עוד שיותר טוב שלא לנהוג כסברת מי שאומר חוזר ונייעור בפסח, אלא כדעת מרן השלחן ערוך (סי' תמו ס"ד) שפסק שאינו חוזר ונייעור, ועל זה נאמר (קהלת ז, טז) "אל תהי צדיק הרבה". וכן כתב הפתח הדביר (סימן רמג סק"ג) - חבר ביה"ד באיזמיר - שקיבלנו הוראות מרן, וכן כתב הגאון רבי אליהו מני - אב"ד חברון, וידו של רבינו יוסף חיים - בזכרונות אליהו (חיד"ד מני מ אות יב). כולם כותבים שקיבלנו הוראות מרן ומחזקים את פסקיו. לכן גם בפסח הלכה כדעת מרן השלחן ערוך, ולא זזים ממנו, ותלמיד חכם שנותן שיעורים לרבים ומורה נגד מרן, צריך לחוש לזלזול בכבוד התורה.⁴

הבדלי מנהגים

ז. אציין כמה דוגמאות להבדלי מנהגים שיש בין הספרדים והאשכנזים בפסח, למשל אכילת אורז בפסח, שהאשכנזים לא אוכלים, ואנחנו הספרדים אוכלים. וביסוד הדין, בגמרא פסחים (לה). מבואר להדיא שאורז אינו מין דגן, ומה שמתנפח זהו סירחון בעלמא, ורק חמשת מיני דגן - חטה, שעורה, כוסמת, שבולת שועל ושיפון - מחמצים, אבל אורז לאו מין דגן הוא. ואמנם רבי יוחנן בן נורי חולק וסובר שאורז מין דגן, אבל בגמ' להלן (פסחים ק"ד). אמרו שצריך להביא שני תבשילים לביל הסדר, אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה, מאי שני תבשילין? אמר רב הונא אפילו סילקא וארוזא - סלק ואורז, ולא חייב תבשילים מיוחדים כמו יאפראק וכוסא מחשי... ומאז רבא היה מקפיד להביא דוקא סלק ואורז, הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא - כיון שיצא מפיו של רב הונא. אמר רב אשי: שמע מינה לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי שסובר שאורז מין דגן הוא וחייבים על חימוצו כרת.

אורז וקטניות בפסח

ח. וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' חמץ ומצה הלכה א): הקטניות כגון אורז ודוחן ופולים ועדשים וכיוצא בהם, אין בהם משום חמץ, אלא אפילו לש קמח אורז וכיוצא בו ברותחין, וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמץ, הרי זה מותר באכילה, שאין זה חימוץ אלא סרחון. וכן דעת הר"ף והרא"ש (שם), וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן תנג סעיף א) כשלת עמודי ההוראה. וכן כתבו בספר המכתם (פסחים לה. וק"ד), המאירי (שם), והריטב"א (לה). וכתב הריב"ש (סימן תכ), שכל מיני קטניות ואורז ודוחן מותר לבשלם לכתחילה ולאוכלם בפסח, ואין בהם איסור אף מדרבנן, וכן המנהג.

מקור למחמירים

ט. בהגהות מיימוניות (פרק מהל' חמץ) כותב, שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים שאין אורז וקטניות באין לידי חימוץ, אלא מפני שתבואה מעורבת בהן ואי אפשר לבררן יפה, לכן נהגו להחמיר. צריכים ללמד גם בחיידרים של האשכנזים, שלהלכה אורז אינו חמץ, ופעם היו מגדלים שדה אורז ושדה חטים סמוכים, וכן היו מאחסנים את החטים בשק של פעם משערות, וכשמריק את השק היו נשארים כמה חטים, ואחר כך ממלא בו אורז, והחטים יוצאות בחזרה יחד עם האורז. לכן נהגו שלא לאכול אורז בפסח מחשש שנתערבו בו חטים. וכן כתבו המרדכי (פ"ב דפסחים) והסמ"ק (סי' רכב), שבארצות אשכנז נהגו להחמיר.

חומרא יתירה

י. מעניין שהטור (סימן תנג) שהיה בארצות אשכנז כתב: ויש אוסרים לאכול אורז וכל מיני קטניות בתבשיל לפי שמני חטים מתערבים בהם, וחומרא יתירה היא זו ולא נהגו כן. וכן כתב רבינו ירוחם (נ"ה ח"ג דמ"א ע"א), שאותם שנהגו שלא לאכול אורז ומיני קטניות מבושל בפסח מנהג שטות הוא, וזלתי אם הם עושים כן להחמיר על עצמם, ולא ידעתי למה. גם בתשובות רש"י (סי' ק) ובסידור רש"י (סי'

מהראשונים לציון בשבעים שנה האחרונות, כל אחד לפי כבודו ומעלתו, אינם כמו הקדמונים, שהיו גדולי הדור. כשנבחר מרן זצ"ל, אמר הרב משאש מחיפה זצ"ל, שתואר הראשון לציון התרומם וגבה בזכות בחירתו, ולא כל אחד הוא כמו מרן.

⁴ הגאון רבי שמואל ואזנר כתב בשבט הלוי ח"ו (סימן נט) כתב, שבני ישיבה ספרדים שלומדים בישיבות אשכנזיות ורוצים לקבל עליהם את החומרות של האשכנזים ומכללם מנהג קטניות, אין למחות בהם. אולם על פי האמור מדברי הפוסקים, יש לחוש בזה לזלזול בכבוד רבותיו. וכמו שהתבטא החזון איש (הובא בילקו"ו פסח ב עמ' תקט מספר מעשה איש) שמי שמחמיר בכל דבר הרי זה בכלל שכחת התורה, כי יש לנו תורה, ומה שמוותר - מותר, ומה שאסור - אסור. לכן אנחנו נהיה דבוקים בדעת מרן הש"ע, ומי שרוצה להחמיר בביתו ובחומותיו, יסגור את התריס שאף אחד לא ידע... ותבוא עליו ברכה.

תראה) כתב שמותר לאכול אורז בפסח. וכן כתבו הרשב"ץ (במאמר חמץ אות עד) ובנו הרשב"ש (ס' ז, ב), שיש בצרפת שהחמירו, אבל אין לחוש להם כלל, ומותר לאכול קטניות, פולים ואפונים בפסח. רבינו מנחם (בספר המנוחה רפ"ה מהלכות חמץ) כתב שאולי הטעם למנהג המחמירים הוא מפני שמחת התג, שאין שמחה באכילת תבשיל קטניות. אבל זה טעם דחוק, כי אם כן מדוע לא נהגו כן גם בסוכות ושבועות. וכתב מרן הבית יוסף (סימן תנג), שאין מי שחושש לדברים הללו זולתי האשכנזים. אבל הרמ"א כתב: ויש אוסרים לאכול אורז בפסח, וכן המנהג באשכנזי להחמיר, ואין לשנות. ומקורו בדברי המהר"ל (הל' פסח) וכן תרומות הדשן (סימן קיג).

מפני מעשה שהיה

יא. הפרי חדש (ס' תנג) - רבה של ירושלים לפני כ-300 שנה - כתב שבירושלים קיבלו על עצמם להחמיר ולא לאכול אורז בפסח, משום מעשה שהיה שמצאו בפסח גרגיר חטה בתוך האורז. וכן כתב רבי יונה בנן - רבו של החיד"א בספרו נחפה בכסף ח"א (דף קעה רע"ד), שבירושלים רוב אנשי העיר נוהגים שלא לאכול אורז בפסח, משום חשש החיטים שבתוכו, אבל אין למחות ביד המקילים, דמדינא שרי. גם החיד"א בברכי יוסף (סימן תנג) כתב, שרבים וכן שלמים מהתלמידי חכמים ויראי ה' נוהגים שלא לאכול אורז בפסח, מפני מעשה שהיה וכו', אבל אין מוחים ביד האוכלים, ובפרט כי הוא מזון העניים והתינוקות, ומכל מקום אין נוהגים להימנע מאכילת קטניות בפסח, ואפילו באורז אינו אלא חומרא.

לא זוז מחכבר

יב. וכל זה בדורות שלהם שהיה מצוי בתערובת חטים, אבל בזמן הזה לא מצוי כ"כ, ומי שרוצה לאכול אורז בפסח קונה בשקית שכתוב עליה "כשר לפסח", ושם את האורז בתוך מגש גדול ובודק, ומספיק לבדוק פעם אחת, בחזון עובדיה (פסח עמ"פ) כתב שצריך לבדוק את האורז שלש פעמים, אך כיום אכשור דרא, כל אחד ישאל את אשתו או אמו אם מצאה פעם חטה בתוך האורז, אולי מצאה חתיכות שבורות או שחורות... ואולי נמצאה חטה אחת למיליון, לכן מספיק לבדוק את האורז פעם אחת (ילק"י ס' תנג ס"א). והחשש שחששו הפרי חדש, רבי יונה בנן והחיד"א, לא שייך כיום, וחוזרים לדון שכתבו הראשונים, שאוכלים אורז בפסח. וכן כתב בספר נהר פקוד (דף ע"ה), שמרבית העם בירושלים, מבני ארם צובה ודמשק ומצרים, שקבעו דירתם בירושלים, נוהגים היתר באורז על ידי בדיקה יפה, ולא זוז מחכבר ולא בדילי אינשי מיניה, ואין פוצה פה ומצפצף. וכן כתב רבי עמרם אבורביע⁵ בספר נתיבי עם (סימן תנג).

אתי לירי קולא

יג. גם מקרב האשכנזים היו שהקילו, וכן כתב היעב"ץ - רבי יעקב עמדין בר צבי - בנו של החכם צבי (בפור וקציעה ס' תנג): מעיד אני על אבא מארי הגאון ז"ל, שכמה צער נצטער אותו צדיק על המנהג להימנע מאכילת אורז וקטניות בפסח, והיה אומר, אי איישר חילי אבטליניה למנהג גרוע הלז, שהוא חומרא דאתי לירי קולא, שיוצא ממנו חורבא ומכשול להכשל באיסור חמץ גמור, כי מתוך שאין אורז ומיני קטניות מצויים להם לאכול ולשבוע, צריכים לאפות מצה הרבה מאוד, ואין נוהרים בעיסה כדת וכהלכה. אז היו עושים מצות בחבורות קטנות, ומי אמר שזה יותר טוב מהאורז, אולי לא נזהרו מספיק, כי כשאדם אופה מצות כמה צריך לשים לב שלא יהיה בחצר תחת השמש, שאז יכול להחמץ, או שאחד מדבר עם חברו - יש אנשים שלא יכולים לשתוק, כל הזמן מפטפטים - וטיפת רוק תעוף על הקמח ויחמץ, או שאין לו סבלנות ואחר שרידד את המצה מתקרר לתנור, ובתנור יש הרבה מצות והוא ממתין בסמוך, וביתיים חום התנור עלול להחמץ, והוסף וכתב, ואשרי שיאחו צדיק דרכו וניפץ את החומרות הזרות אל הסלע. זו לשון חריפה. אבל לעומת זאת כל גדולי האשכנזים הלכו אחר הרמ"א שהחמיר.

בשמים ראש

יד. בשו"ת בשמים ראש (ס' שמוח) כתב, שהנמנעים מאכילת אורז וקטניות בפסח, מנהג זרות הוא, וקרוב הדבר שנשתרבו המנהג מעדת הקראים שלא ידעו לחלק בין לחם של מיני דגן לאורז וקטניות וסברו שהכל מחמץ, וחלילה לאסור

בחינם דברים המותרים, והמחמירים לאסור עתידים ליתן את הדין. ע"כ. הספר הזה הופיע לראשונה לפני כ-240 שנה, על ידי רבי שאול ברלין, שטען שמצא כתיב יד בבז"מ של הר"ש, וזיהה על ידי שהשווה לכתבי יד אחרים של הר"ש, וחיבר על זה פירושו "כסא דהרסנא". אביו היה רבי צבי הירש ברלין שהיה צדיק וכתב הגהות על הש"ס, אבל הוא היה מקורב הרבה למשכילים והושפע מהשקפות שלהם⁶, כשרבני הדור ההוא יצאו נגדו, הלך לאחיו שהיה רב קהילה באיזה מקום, ולבסוף נפטר רווק. באמת כל גדולי הדור יצאו נגד הספר הזה ואמרו שהוא מזויף, החתם סופר (או"ח ס' קנה וי"ד ס' שכו אות ג) כתב שאין זה כתיב הר"ש אלא כזבי הראש. גם בספר הברית (קו ע"ב) שפך עליו סוללה וכתב, בדורות הללו פסו אמונים מבני אדם, ודרכי הפילוסופיא הארורה נתחזקה בידם וכו'. וכן כתב בספר בית מאיר (י"ס תנג), כי מה שהבשמים ראש תלה בשיבוש את מנהג הקטניות על ידי עדת הקראים, חלילה לא יצאו דברים אלו מפי הר"ש. הרב זיון בספרו המועדים בהלכה (עמ"ר רנז, ובמהדו"ח עמ"ר שעא) כתב שידוע שספר זה אינו אלא מעשה ידי ר' שאול ברלין שהתרועע עם משכילי ברלין, ואין למדים מספר זה אלא מצד האמור ולא מצד מי שאמרם. כלומר שיש דברים טובים שאפשר לקחת, כמו התנא רבי מאיר שרימון מצא, תוכו אכל וקליפתו זרק (חגיגה טו:), וצריך לבדוק היטב כל תשובה. גם המהרש"ם - היה גדול הדור לפני כמאה שנה - בדעת תורה (סימן תנג סק"ו) השיג על הבשמים ראש בזה, שחלילה לשמוע אליו וכו'. ולכן חלילה לאשכנזים לשנות ממנהגם שנהגו להחמיר מקדמת דנא להימנע מאכילת אורז וקטניות בפסח. בשו"ת ימי יוסף בתרא (ס' כא) כתב, שלפי זה אין מקום לכל מה שהרעיש החתם סופר (סימן קנב) בדבר האיסור של האורז והקטניות בפסח, ושאין לזה התרה כלל, ואין ספק שאם היה רואה החתם סופר דברי הבשמים ראש שהוא אילן גדול אחד מעמודי ההוראה, היה חוזר בו. אולם במחילה מכבוד תורתו, לא ידע שגדולי הדור ההוא יצאו נגד הספר בשמים ראש, בגלל שהיה בקי בספרים חיצוניים והתחבר לבעלי השקפה פסולה. ועל כל פנים מנהיגו הספרדים שאוכלים אורז בפסח ללא שום חשש, בפרט שכיום כמעט ואין שום תערובת של חיטים באורז⁷. ומי שמחמיר, חלילה הוא מזלזל בכבוד רבותיו ח"ו, כאילו מרן הבית יוסף לא היה מספיק ישיביש... גם לענין אכילת קטניות, כמו גרעינים ובוטנים וכדומה, עדות המזרח נוהגים היתר בקטניות בפסח, וכמו שכתבו הפרי חדש והחיד"א הנ"ל, וכן כתבו בשו"ת רב פעלים ח"ג (האו"ח סימן לו), ובספר נתיבי עם (סימן תנג). אבל כשבאים אורחים אשכנזים לא ישים צלחת קטניות, בוטנים וגרעינים, אלא יתן להם דברים אחרים, לא חסר היום במה לכבד, תפוז או תפוח עץ... ויכבד את מנהגם.

פירות יבשים

טו. עוד הבדל בין הספרדים לאשכנזים בפסח, לגבי פירות יבשים, הרמ"א (סימן תסז סעיף ה) כתב, נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לאכול שום פירות יבשים, אם לא שידוע שנתיישו בדרך שאין לחוש לחמץ. והסביר בדרכי משה, שבאירופה רוב השנה לא היה שמש, אלא עננים, והיו מייבשים את הפירות בתנור בזמן אפיית לחם או עוגות, והפירות קיבלו את ריח החמץ, ולכתחילה ריחא מילתא היא (עי' פסחים עו: ש"ע וי"ד ס' צו ס"ג, ס' קח ס"א). והעתיקו המגן אברהם (סק"ח) והגר"א (שם) והמשנה ברורה (ס' קכו), אבל בארצות המזרח שהיו שטופות שמש, היו מייבשים את הפירות בשמש, ולא היה בהם חשש חמץ. ויותר מזה, היום יש מפעלים מיוחדים בהשגחה של כשרות כראוי, לא צריך על כל דבר בד"ץ, ואם יש השגחה של הרבנות שאנשים יראי שמים עומדים בראשה - בבשר חלק צריך את הכשרות הטובה ביותר - וכתבו על הפירות יבשים כגון משמש או זיזף מיובש "כשר לפסח", אפשר לסמוך, אבל צריך כשרות, לך תדע איפה שמו את זה... והאשכנזים מחמירים.

מצה שרויה

טז. עוד הבדל בין הספרדים לאשכנזים בפסח, לגבי מצה שרויה, בפרט אנשים שאין להם שיניים או סובלים מהשיניים וקשה להם לאכול מצה יבשה, שרוצים להרטיב את המצה, מנהגו הספרדים לאכול מצה שרויה בפסח, כמבואר בשלחן

שכל לכל השופטים האלו, שישמעו בקולו ויכתבו חוק שבני התורה ובני הישיבות פטורים ממלחמת מצוה, צריך לחזק את בני התורה שלא ישרו ברוחם, מסכנים עוצרים אותם, אדרבה יש לחזקם כדי להמשיך עוד ללמוד תורה, כי עליהם העולם עומד. מי שמתחבר למשכילים ודומיהם עלול להיות מושפע מהם, וצריך להיות בחברה דתית טובה של יראי שמים.

הסברתי פעם לאחד מגדולי האדמו"רים שמקורב לסאטמר, שהלכנו לרבנות רק כדי לחזק את הספרדים המון העם, זו היתה המטרה שלנו, להפיץ את ההלכה, הלכתי להרבה מקומות לתת שיעורים בהלכה, לא רק לגזור סרטים, עשינו הכל כדי להנחיל את הדרך של מרן זצ"ל לציבור שלנו, בהשקפה הצרופה וגם בהלכה.

⁵ היה ר"מ בישיבת פורת יוסף, ומרן זצ"ל למד אצלו בגיל 11, וכיבדו מאוד, היה רבה של פתח תקוה וחבר מועצת הרבנות, תלמיד חכם ובקי במנהגי ירושלים.

⁶ כמו השופטים בבית משפט העליון... שצריך לא להתחבר אליהם. הגאון רבי אליעזר גולדשמידט היה חבר בית הדין הגדול, ובלילות היה נפגש מידי פעם עם אחד מבכירי שופטי העליון, מטייל אתו ברחביה ומדבר אתו בענייני השקפות, ומתווכח אתו. פעם אמר למרן כשהיה רב ראשי, אני רוצה שכבודו גם יפגש איתו ויסיביר לו את הדעה שלנו. אמר לו מרן: אין לי שום אימון בהם, אלו ממשיכי דור ההשכלה. וסירב. ותראו שלמרות שהוא רחוק מהתורה ואפילו פסוק "שמע ישראל" לא ידע לומר, אבל הוא אומר עכשיו, "צריך לשחרר מהצבא את בני התורה שלומדים". הלואי והקב"ה יתן

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!

1. הפקדה לחשבון בנק: מרחי טפחות סניף: 523 מ.ח. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר.
2. העברה בביט 054688382 ולצ"כ: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח לה"ק: <https://nedar.im/7004246> ולצ"כ: עבור "השיעור השבועי".

ערוך (ס' תסא ס"ד), ולא חוששים שיש קמח על המצה שיחמיץ, כי אם יש קמח הוא היה בתנור ונאפה וכבר לא מחמיץ יותר. הגר"ז (בתשובה שבסוף ח"ה מהש"ע שלו ס' י) כתב להחמיר בדבר הזה, מחשש שמא יהיה קצת קמח שלא נאפה, וממילא יכול להחמיץ. וכן נהג הסטייפלר (ארחות רבינו ח"ב עמ' נו). אבל יש גם מגאוני האשכנזים שמקילים במצה שרויה, וכמו שכתב העיב"ץ בתשובה (ח"ב סימן סה) בשם מר אביו החכם צבי, וכן נהגו להקל בעצמם הגאון מוילנא (במעשה רב אות קפג) והחתם סופר (שו"ת מהרש"ג ח"א ס' נו). וגם החזון איש (ס' מט ס"ו) כתב שאינו איסור. אמנם יש אשכנזים שמחמירים, ואפילו יגידו להם שהחכם צבי, הגר"א והחתם סופר הקילו, לא ישמעו... אבל הספרדים לא נהגו להחמיר בזה, ומותר לאכול מצה שרויה במים או מרק בפסח.

מצה עשירה

יז. עוד הבדל בין הספרדים לאשכנזים בפסח, לגבי מצה עשירה, אדם שעושה מצה עשירה בביתו, לוקח קערה יבשה לחלוטין, בלי טיפת רטיבות, ושופך לתוכה קמח, וסוחט על זה תפוז או תפוח עץ, שלא שטפו אותם במים ואין עליהם טיפת מים, לדעת מרן השלחן ערוך (ס' תסב ס"א) מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל. והאשכנזים מחמירים, כדברי הרמ"א בהגה (שם סעיף ד) שכתב, שבמדינות אשכנז אין נוהגים ללוש במי פירות, אלא אם כן בשעת הדחק כגון לחולה או לזקן הצריכים לכך. יש על כך תשובה ארוכה בשו"ת יחיה דעת ח"א (ס' י). ומנהגינו להקל כדעת רוב הפוסקים ומרן השלחן ערוך, וכמ"ש הפרי חדש (ס' תסב), והעיד רבי יוסף מולכו בספר שלחן גבוה (שם סק"א), שכן מנהג כל בני ספרד. וכן העיד רבי יונה נבון בשו"ת נחפה בכסף ח"א (דף קעו סוף ע"ד), שכבר פשט המנהג להקל. וכן כתב בברכי יוסף (ס' תסב ס"א), בשם מר זקנו מהר"א אזולאי, שכבר פשט המנהג בכל ספרד להחמיר ללוש במי פירות בלבד. כי לדעת מרן מי פירות אינם מחמיצים. וכן כתבו בספר ויאמר יצחק (להגר"י בוחניך, דף סא ע"א), ובספר בני שמואל (להגר"י משה עדאוי, דף קל ע"ג), ובספר מקור חיים (מאדאר, עמ' קלד).

נותן טעם לפגם

יח. עוד הבדל בין הספרדים לאשכנזים בפסח, לגבי נותן טעם לפגם, בפרט בדבר שנפגם ואינו ראוי לאכילה קודם זמן איסורו, שמנהגינו כדעת מרן השלחן ערוך (סימן תמו סעיף י) שכתב: נותן טעם לפגם, מותר גם בפסח. וכמו שכתב הפרי חדש (שם). וכן כתבו מהר"י עייאש בבית יהודה (ח"א י"ד סימן לו) ומהר"י טייב בערך השלחן (סימן תמו אות כ-כז). ובברכי יוסף (ס' תמו ס"ק כה) כתב, לדעת מרן נותן טעם לפגם מותר גם כשנתשל תוך הפסח, והכי נקיטנו, דקיבלנו הוראות מרן. וכן כתב בנתיבי עם (סימן תמו). אך האשכנזים מחמירים, וכמו שכתב הרמ"א (שם) 9. נפקא מינה לגבי תרופות, שמעמידים אותן בעמילן של חטה - יש תרופות מעמילן תפוחי אדמה, כמו שהיו עושים אז בבית חרושת "רפא" - וכיון שזה בתערובת אין ענין של "אחשביה" ומותר, וכמו שכתבו החכם צבי, החזון איש (ס' קטז סוף אות ח), האחיעזר (ח"א ג' לא אות ה) והאגרות משה (חא"ח ח"ב ס' צב), ובלבד שהטעם פגום, כמו באקמול ובאופטלגין, אם תשימו לפני הכלב, אפילו יש לו חום הוא לא יגע בזה... לכן אנחנו מקילים בזה. 10. בחזון עובדיה (פסח עמ' קב) מובא שלא על כל מיחוש בעלמא ירוץ לקחת תרופה, ועל כל פנים בשו"ת יחיה דעת (ח"ב ס' ט), מבוואר שיש פנים מסבירות להקל.

{וכן בדן חמץ בפסח אם חוזר וניעור, כתבו כמה אחרונים דלדין נקטינן דלינא כדעת מרן שאינו חוזר וניעור. וכן מבוואר במהר"ט ח"ב (סימן א), וכן כתב מהר"ח מודעי בשו"ת חיים לעולם (סימן ד), וכן מנהג אלג'ר כמ"ש הרשב"ץ (יבין שמועה דף זב), ומהר"י עייאש במטת יהודה (סימן תמו), וכ"ה בשו"ת גנת ורדים (כלל ד סימן י), וכן כתב בשו"ת קרית חנה דוד ח"ב (סימן ע"ב דף ע"ד), וכן נהגו בעיור ליוורנו כמ"ש הגר"ר

8 זה ספר יפה מאוד על הנהגותיו של הסטייפלר, אבל חלק ה' יש שם כמה עמודים שהעורך מנזה את מרן זצ"ל, וחיבים לקרוע דפים אלו. התורה תבעה את עלבונה מהעורך.

9 סיפירתי פעם (ראה בהרחבה בשיעור השבועי תשפ"ד פ"ר ויקהל אות ג-טז), הגאון הרב וייס בעל המנחת יצחק, ראב"ד העדה החרדית, היה מכבד מאוד את מרן, והייתי הולך אליו מידי פעם לביתו שברח' שטראוס, כל ספר שיצא לאור, ילקוט יוסף, או יביע אומר, הייתי מביא לו, והיה מדבר עמנו בלימוד והיה מאוד חביב. פעם היה יוכוח על איזה דבר מסויים, ואמר שבפסח מחמירים. אמרתי לו, מחילה, בשלחן ערוך כתוב שמוותר. ולרגע לא זכר, ואמרתי, יש לכבודו משנה ברורה? בעונה שלו קם בעצמו והביא משנה ברורה, ופתחתי לו, והסתכל במרן ס' תמו ובאחרונים, וקיבל.

10 כשהייתי בתפקיד הרשמי היו באים אלי קופת חולים כל שנה עם רשימה של תרופות כשרות לפסח, ובשנה הראשונה שבאו אמרתי, למה אחתות? אמרו, כי הרבנים הראשיים שלפניך חתמו... אמרתי, וכי אני חותמת גומי, לנו הספרדים בלאו הכי כל תרופה עם טעם פגום מותרת, האשכנזים מחמירים לתכלה, ולכן אכתוב שתורפות אלה כשרות גם לאשכנזים. רק סירוף מתוק וכדומה או כדורי מצצה שיש

מנחם עזריה קאסטיילנובו בספרו מסגרת השלחן (דף צט.). וכ"ד החקרי לב (בדף קנו), שפשטה ההוראה שאינו חוזר וניעור. וכן כתב מהר"א בן שמעון בנהר מצרים (פסח אות ה). ובהנה פקוד אשר בס' שער המפקד (דע"ב ע"ב).

כלי זכוכית

יט. עוד הבדל בין הספרדים לאשכנזים בפסח, לגבי כלי זכוכית, מרן השלחן ערוך (סימן תנא סעיף כו) כתב: כלי זכוכית אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו. וכמשמעות דברי אבות דברי נתן (פרק מא ה"ו), וכדעת הרשב"א (בתשובה ח"א סימן רלג) והר"ן (פסחים ל) ורוב הראשונים. וכן כתב הרשב"ץ ביבין שמועה (דף כח ע"ד). נכון שלדעת הרמב"ם (פ"י מהל' מאכלות אסורות ה"ג) כלי זכוכית דינם ככלי חרס, וכך פסק הרמ"א (שם), וכך נוהגים האשכנזים, אבל אנחנו הספרדים קיבלנו הוראות מרן שהיקל, והעידו האחרונים שכך המנהג, ומהם בספר שער המפקד (דס"ו ע"א) ובשלחן גבוה (ס"ס תנא) לרבי יוסף מולכו והפרי חדש (ס"ס תנא) ונתיבי עם (ס' תנא ס"ו). גם בשו"ת נסת הגדולה (הגב"י אות כט) כתב, שבקושטא ואגפיה ובכל מקומות הספרדים אשר שמענו שמעם נהגו כדעת מרן, שכלי זכוכית אין צריכים הכשר כלל, ואפילו נשתמשו בהם בחמין. גם בספר בן אברהם (לרבי אברהם אבוקארא, בית הספק ספק מד) חקר אודות כלי פורצלין והחסינה אם דינם ככלי חרס או שדינם ככלי זכוכית שאינם בולעים ואינם פולטים. וכן כתבו בספר ויאמר יצחק (לר"י בוחניך, דף סד). ובספר ברית כהונה (מע"ז אות ה עמ' מח). ורק הבן איש חי (פ"ר צו אות יד) החמיר 11, אבל כל הנ"ל כתבו שהמנהג להקל.

גזר גזירות

כ. מצעירותנו לפני כחמישים שנה מרן זצ"ל היה שולח אותנו לתת שיעורים בהלכה, ומידי פעם בערבים היינו יוצאים לשיעורים ברחבי הארץ, אני חושב שאין עיר בארץ שלא היינו שם בשיעור בהלכה או ב"שבת שכולה תורה", והרב היה מחוקק אותנו שנחוק את דעת מרן השלחן ערוך. פעם דיברתי באיזה מקום שלספרדים כלי זכוכית לא בולע ולא פולט, ואם צלחת השתמש בה בכל השנה לפיצה, או מרק עם שקדי מרק או אטריות או שניצל, שהם חמץ גמור, ואפילו בכלי ראשון, לפני פסח שוטפים את הכלי טוב, באמה ולא צריך באקונומיקה... ובלייל הסדר מותר לשים בה מרק או את החרוסת. וכן כוס שהשתמש בה בכל השנה בחמץ כמו בירה, בערב פסח ישטוף אותה טוב וישתה בה ארבע כוסות. כך אמרנו באותו מקום והבאנו את דברי הפוסקים. יש לידי רב אחד שלמד אצל האשכנזים, לא זכה ללמוד את הספרים של מרן, וחושב שלימוד ההלכה הוא רק משנה ברורה, וקם ואמר שצריך לחוש להחמיר. אמרתי לו למה? הרי השלחן ערוך היקל, והאחרונים כתבו שהמנהג כדבריו, כך כתב החב"ב! אמר, מי זה החב"ב?... והמשיך להתווכח בפני כל הציבור. אבל עם כל זה כיבדתי אותו, הוא טען שיכול להיות שישאר בכוס לכלוך של חמץ או שיירי בירה וישתה בה ארבע כוסות. אמרתי, מי שותה בכוס מלוכלך, רגילים לנקות כוס, אנשים מקפידים על נקיות (ע"ז ל), וגם אנחנו מדגישים שההיתר הוא אחר ששוטפים את הכוס. אבל הוא התעקש ואמר, לא, יש לחוש! אמרתי, וכי אתה תנא או אמורא שגוזר גזירות? הרי כתב הרא"ש (שבת פ"ב ס"ו טו) שלאחר חתימת התלמוד, אפילו חכם גדול אשר כגובה הארזים גבהו בתורה, אין לו כוח לגזור גזרות מדעתו, וכך כתבו להקת פוסקים (ראה ילקו"י שבת א"ח ד עמ' טז, שלחן המערכת ח"א עמ' תרמג-תרעט). ולא ידע את כל הפוסקים שהזכרנו. 12. לכן לא צריכים להחמיר בכלי זכוכית, ומותר להשתמש בהם בפסח. כל אחד ישמור על מנהגו, הספרדים במנהגם והאשכנזים במנהגם, "אל תיטוש תורתך אמך". ונוכה שבזכות התורה יתגמר המלחמה בשלום, "וגבר ישראל", ולומדי התורה יתנו כוח לחיילים שלנו לנצח את האויב, שנשמע בשורות טובות ישועות ונחמות. אמן ואמן.

בהם טעם טוב צריך הכשר לפסח. היו שם כמה תלמידי חכם והתפלאו, אבל הוכחתי להם שאין בתערובת חמץ פגום דין של "אחשביה", וכמו שכתבו החכם צבי והחזון איש, וכיון שנפגם לפני זמן איסורו מותר, וכל שכן לנו הספרדים.

11 הבן איש חי חשב שכך היה מנהג בגדאד הקדום, ולא ידע שבשנת תק"ג בא גאון אשכנזי והחזיר בבגדד את המנהגים של האשכנזים, ביניהם להחמיר בכלי זכוכית בפסח ובבשר בחלב, כפי שהסברנו במבוא לספר ילקוט טהרה, ושם דנו בכך שהבן איש חי כתב בכמה מקומות שקיבלנו הוראות מרן אפילו מאה אחרונים יחלקו עליו, ואם כן למה חלק עליו? והסברנו שחשב שכך היה מנהג קדום וכו'. דיברתי עם הגאון הרב משה מאיה ואמר לי שבישיבת פורת יוסף לפני ששים ושבעים שנה היה פשוט לרבנים שם שהרבה ממנהגי בגדאד הנהיג אותם גאון אשכנזי, וזכר שכך אמרו חכם משה טוויל והכם מנצור בן שמעון.

12 השבוע אמר לי ראש ישיבה אחד מבני ברק בכאב, שהרמ"ם בישיבה שלו לא פותחים את הספרים של מרן ולכן חסר להם הרבה ידיעת התורה, תשאל אותם מי זה 'נהר פקוד', יחשבו שאולי זה נהר באלכסנדריה... חבל שלא פותחים, מי שפוחת מתוודע לפוסקים שלנו הספרדים.